

Opetuksen työelämärelevanssia kehittämässä – kun MOOCit, turvapaikanhakijat ja tutkinto-opiskelijat kohtaavat

Yliopistotutkintojen työelämärelevanssi on ollut viime vuosina yksi keskeisistä koulutusohjelmien ja opetuksen kehittämiskohteista. Tässä katsauksessa esitellään ja tarkastellaan opetuskokeilua, jossa yhdistyvät yliopisto-opiskelijoiden ryhmänohjaamistaitojen kehittyminen monikulttuurisessa kontekstissa ja turvapaikanhakijoiden Suomen poliittisen kulttuurin ja järjestelmän opiskelu. Sosiaalipsykologian opiskelijat ohjasivat maahanmuuttajien opintopiirejä kurssilla ”Finnish Political Culture and System”. Ryhmät ovat toisilleen välttämättömiä, jotta opiskelu toteutuisi. Kumpikin ryhmä oppii heille tärkeitä tietoja ja taitoja. Opiskelumuo to myös tutustuttaa eritaustaisia ihmisiä toisiinsa toiminnassa, joka hyödyttää kaikkia osapuolia tärkeiden tavoitteiden saavuttamisessa.

Seuraavassa esiteltävän opetuskokeilun yhtenä taustatekijänä ovat korkeakouluopetuksen uudistamisvaatet. Yliopistoissa on jo jonkin aikaa ollut menossa projektikursseiksi kutsuttujen opiskelumuuotojen buumi. Näillä kursseilla yhteistyökumppaneina ovat tyypillisesti yliopiston ulkopuoliset toimijat, esimerkiksi yritykset, mutta myös julkisen ja kolmannen sektorin toimijat. Kursseilla ratkotaan yhteistyökumppaneiden ongelmia ja kehittämiskohteita. Projektikurssit ovat osaltaan pyrkineet vastaamaan nykytyöelämän haasteisiin: tuoreen uraseurantakyselyn (Kangas & Carver, 2017) mukaan tämän opetuskokeilun kontekstista, Helsingin yliopiston valtiotieteellisestä tiedekunnasta, valmistuneista vain noin puolet oli samaa mieltä väittämän kanssa: ”Koulutus antoi riittävät valmiudet työelämään”. Uraseurantakyselyn yksi kehittämisehdotus on, että työelämätaidot opinnoissa tulisi tehdä näkyviksi opiskelijoille niin kurssien oppimistavoitteissa kuin pedagogiikassakin.

Yleinen vaikutelma on, että projektikursseista saadut kokemukset ovat olleet erittäin myönteisiä. Opiskelijat ovat saaneet lisää kokemusta ongelmalähtöisestä työskentelystä ja siitä, kuinka heidän oppimaansa voi soveltaa käytäntöön. Edelleen yleisen vaikutelman mukaan yhteistyökumppanit ovat olleet saamaansa antiin tyytyväisiä. Opiskelijoille on rakennettu siltoja työelämään ja työnantajat ovat saaneet uusia ajatuksia siitä, millaista tämän päivän tutkimus, opetus ja opiskelu ovat yliopistolla. Helsingin yliopiston koulutusohjelmien uudistuksen, Ison Pyörän, yksi työtä ohjaavista periaatteista on opintojen työelämä-

relevanssin varmistaminen ja kokeilumme tarjoaa uudenlaisen konseptin tähän tarpeeseen.

Toinen opetuskokeilun taustajuonne löytyy nopeista yhteiskunnallisista muutoksista. Euroopan pakolaistilanteen seurauksena Suomeen saapui vuonna 2015 ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, 32 476 henkilöä (Maahanmuuttovirasto, 2016). Vastaanottavat tahot eivät olleet varautuneet tähän. Yliopistoissa ryhdyttiin toteuttamaan samantaisia tukitoimia kuin muuallakin yhteiskunnassa, esimerkiksi vaatekeräyksiä. Vähitellen alettiin kuitenkin kysyä, eikö yliopistojen pitäisi profiloitua omalla toimialueellaan: tutkimuksessa ja opetuksessa. Helsingin yliopistossa erityisesti suomen kielen opiskelumuuotoja kehitettiin nopeasti ja kielen opiskelua alettiin toteuttaa laajasti ja monimuotoisesti.

Nämä taustajuonteet johtivat Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan sosiaalipsykologian oppiaineen pohtimaan, voitaisiinko tiedekunnassa jo pidempään pidettyä kurssia *Finnish Political Culture and System* hyödyntää pakolaisten kotouttamisessa. Kurssille olivat perinteisesti osallistuneet kansainvälisten maisteritutkintojen opiskelijat ja vaihto-opiskelijat. Jotta kurssia voitaisiin laajamittaisemmin hyödyntää, avuksi ja yhteistyökumppaniksi saatiin Helsingin yliopiston Avoin yliopisto, jonka kanssa yhteistyössä kurssi muutettiin MOOCiksi (Massive Open Online Course) painottamalla erityisesti ydinaineen roolia kurssin luentojen sisällössä.

MOOCin sisällöllisestä suunnittelusta vastasi VTT Anneli Portman, joka oli pitänyt kurssia aiemmin perinteisenä

luokkahuoneopetuksena. Hän toimi myös MOOCin luennoitsijana. Avoimen yliopiston johtajan Jaakko Kurhilan pedagogiset näkemykset hyödynnettiin kurssin suunnittelussa. MOOC rakennettiin kerroksittain siten, että oppija pystyi valitsemaan haluaako hän opiskella vain perusteet vai haluaako hän syventyä asiaan laajemmin. Kurssin saattoi vastaavasti suorittaa Avoimessa yliopistossa enimmillään 5 opintopisteen laajuisena, mikä vastasi sekä laajuudeltaan että oppimistavoitteiltaan tiedekunnassa pitkään voimassa olleita vaatimuksia. Mahdollisuus suorittaa MOOC yliopiston vaatimusten mukaisesti oli oleellinen osa tämän kehittämishankkeen periaatteita, koska se rakensi siltaa turvapaikanhakijoiden ja suomalaisen koulutusjärjestelmän välille ja tarjosi mahdollisuuden tutustua siihen, mikä on suomalaisten yliopistojen vaatimustaso. Se tarjosi myös mahdollisuuden osallistua toimintaan, joka oli jo pidempään jatkunutta akateemisen maailman perustoimintaa. Huomionarvoista on myös se, että erityisesti MOOCien alkuvuosina niiden ajateltiin tasa-arvoistavan koulutusta, koska ne tuovat yliopistotasoisien opetuksen kaikkien halukkaiden saataville (Zemsky, 2014). Tämän myötä MOOCit voivat lisätä toisilta oppimista, valtaistaa heikommassa asemassa olevia ja siten tukea heidän toimijuuttaan (Rohleder, Bozalek, Carolissen, Leibowitz & Swartz., 2008) sekä viime kädessä vahvistaa demokratiaa lisäämällä mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua demokraattisiin prosesseihin (Forman, Nyatanga & Rich., 2002). Melko pian kuitenkin selvisi, että pelkkä MOOCin olemassaolo ja suoritusmahdollisuus eivät riittäneet saamaan läheskään toivottua määrää opintojaksoa suorittavia mukaan.

Tämän havainnon siivittämänä päädyimme rakentamaan uudelle kohderyhmälle, sosiaalipsykologian opiskelijoille, työelämävalmiuksia kehittävän kurssin *Community Involvement and Social Psychology*. Sen ytimenä on sosiaalipsykologisen tiedon soveltaminen ja erityisesti ryhmänohjaustaidot. MOOCin opiskelun tueksi päätettiin koota opintopiirejä, joita sosiaalipsykologian opiskelijat alkoivat ohjata. Kyseessä oli vapaavalintainen syventävien opintojen kurssi, jossa keskeisessä asemassa oli sosiaalipsykologisen tiedon soveltamismahdollisuuksien ymmärryksen lisääminen ja ryhmänohjaustaitojen kehittäminen. Tässä vaiheessa tutkinto-opiskelijoille suunnatun, kokonaan uuden kurssin suunnitteluun tuli mukaan tiedekunnan pedagoginen yliopistonlehtori Liisa Myyry.

Suunnittelimme kurssikokonaisuuden, jossa opiskelijat saavat käytännön kokemusta kansalaisyhteiskunnan toimintatavoista monikulttuurisessa ympäristössä. Kurssin pedagogiset lähtökohdat vertautuvat lähinnä palveluoppimiseen (service learning). Palveluoppiminen voidaan määritellä toiminnaksi, johon sisältyy paitsi oppimiseen myös kansalaistaitoihin liittyvä tavoitteita ja jossa kehitetään opiskelijoiden, opettajien ja muun yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta sekä kriittisesti reflektoidaan ja arvioidaan suunniteltuja oppimisprosesseja (Felten & Clayton, 2011; Ryan, M., & Ryan, M. 2013). Perusajatukseksi on yhdistää akateemista opiskelua ja kansalaistoimintaa – teoriaa ja käytäntöä – siten, että molemmat tukevat ja vahvistavat toisiaan (Gray, Galvan & Donlin, 2017). Palveluoppimisen malli nojaa muun muassa kokemukselliseen oppimiseen (Kolb, 1984) ja kokemusten reflektointiin ja

käsitteellistämiseen teoreettisen tarkastelun avulla. Palveluoppimisen on todettu olevan yhteydessä akateemiseen suoriutumiseen erityisesti analyttisyyttä ja kriittistä ajattelua vaativissa tehtävissä, ongelmanratkaisukykyyn sekä halukkuuteen osallistua kansalaistoimintaan (ks. esim. Felten & Claytonin katsaus, 2011 ja 14 maan vertailukatsaus jossa Suomi on mukana, Haski ym., 2010).

Julkilausuttujen tavoitteiden mukaan opiskelijat oppivat soveltamaan sosiaalipsykologista tietoaan ohjatesaan ja motivoidessaan ryhmää sekä tukieensa osallistujien toimijuutta. Opiskelijat oppivat suunnittelemaan ja toteuttamaan opetustapahtuman muiden opiskelijoiden kanssa ja asettamaan työnsä ja tavoitteensa sosiaalipsykologiseen kontekstiin. Lisäksi opiskelijat kehittävät itsearviointitaitojaan arvioimalla omaa työtään ja sosiaalipsykologista identiteettiään tekemällä käytännön työtä muiden kursilaisten kanssa. Lähestymistapa vaikuttaa myös opiskelijoiden asiantuntijuuden sekä akateemisen kompetenssin kasvuun tarjoamalla mahdollisuuden soveltaa opittuja teorioita käytäntöön.

Tämän sosiaalipsykologian syventävien opintojen kurssin keskeinen aktiviteetti oli siis järjestää opintopiiri Suomen poliittisesta kulttuurista ja järjestelmästä turvapaikanhakijoille. Opintopiirin materiaali koostui yllä kuvatussa MOOCista, mutta opiskelijat suunnittelivat ja järjestivät pienryhmien opintopiirit toiminnan. Kurssilla oli annettu ennakkoon oheiskirjallisuutta palveluoppimisesta, vapaaehtoistyöstä, ryhmäprosesseista ja ryhmien ohjaamisesta.

Kurssi koostui viidestä eri osasta:

1. *Aloitut*: päämäärien, kirjallisuuden ja työskentelyn sisällöt ja aikataulut. Erityisesti painotettiin kurssin työvälineenä olevan oppimispäiväkirjan hyödyntämistä sekä reflektion että kurssin annin kannalta ratkaisevana työkaluna. Oppimispäiväkirja toimi myös kurssin suorituksen arvostelun pohjana. Aloitut toteutettiin yhtenä luentona, jolloin neuvottiin myös Moodle-alustan käyttö kurssin työvälineenä ja materiaalipankkina opiskelijoille.
2. *Itsenäisen työskentelyn aika*, jolloin ryhmät katsoivat yhdessä itsenäisesti MOOC-luennot ja suunnittelivat opintopiiritapaamiset. Ohjeeksi oli annettu, että opintopiiritapaamisia tuli olla 5–8. Tänä aikana opettaja tapasi jokaisen ryhmän erikseen ainakin kerran. Tämä vaihe kesti noin kolme viikkoa.
3. *Yhteisten luentojen aika*, jolloin neljällä luenolla kalettiin kurssin teoreettisempi anti eli:
  - a. Pienryhmät: teoriat ja käytännöt
  - b. Palveluoppiminen käsitteenä ja teoriana yhdistettynä tapaustutkimuksiin
  - c. Oppiminen ja toimijuus (pystyvyysuskomusten näkökulmasta), luottamus ja sosiaalinen pääoma
  - d. Äänestämisen ja etnisten suhteiden sosiaalipsykologia sekä Suomen pakolaispolitiikka

Näistä viimeinen liittyy MOOCin sisältöihin. Kaikissa kohdissa käytiin läpi teoriaa ja sitä, miten opiskelijat voivat soveltaa oppimaansa käytäntöön pienryhmiä vetäessään. Oppimisessa painottui erityisesti pystyvyysuskomusten rooli ja se, miten pystyvyysuskomuksia voi vahvistaa. Luentoja oli kahden viikon ajan kahdesti viikossa.

4. *Opintopiirien ohjauksen aika*, jolloin noin neljän viikon ajan ryhmät tapasivat ja opiskelijat sekä opintopiireihin osallistuvat turvapaikanhakijat opiskelivat MOOCien sisällöt yhdessä. Vaikka sosiaalipsykologian kurssilaiset olivat opetelleet MOOCin sisältöjä jo aiemmin, moni heistä jatkoi substanssin opiskelua itsekin vielä tässä vaiheessa. Opettaja kävi pitämässä joka ryhmässä ainakin yhden luennon, jonka aiheena oli suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen arvo-pohja. Lisäksi hän tapasi kaikki ryhmät erikseen ainakin kerran ja keskusteli opintopiirien sujumisesta.
5. *Ryhmien yhteistapaaminen*, jossa puitiin yksityiskoh-taisesti ryhmien kokemuksia ja mitä he olivat oppi-neet, sekä käytiin läpi turvapaikanhakijoilta tullutta palautetta kurssista ja mietittiin yhdessä parannus-ehdotuksia kurssille. Viimeinen tapaaminen toimi myös niin sanottuna debriefing-tapaamisena, eli sii-nä käsiteltiin myös kurssilla esille tulleita kriisipis-teitä, kuten sitä, miten opiskelijoiden keskeyttämiset vaikuttivat ryhmän muihin jäseniin sekä yksityisyy-den suojan haasteita, esimerkiksi opintopiirien vetä-jien suhtautumista opintopiireihin osallistuneiden ka-veripyyntöihin Facebookissa. Opiskelijoille myös tar-jottiin mahdollisuus ilmaista voiko heidän kurssipa-lautteitaan käyttää osana tätä artikkelia.

Opintopiirien toteuttaminen ja haasteet

Tälle vapaavalintaiselle englanninkieliselle sosiaalipsyko-logian kurssille ilmoittautui 10 opiskelijaa ja he muodos-tivat kolme pienryhmää opintopiirien suunnittelua ja oh-jaamista varten. Osallistujina oli sekä Helsingin yliopiston tutkinto-opiskelijoita että vaihto-opiskelijoita. Suomalai-sista opiskelijoista kuitenkin kaikki yhtä lukuun ottamat-ta jättivät kurssin kesken. Lopulta siis kahdessa ryhmäs-sä kolmesta oli vetäjänä ainoastaan vaihto-opiskelijoita tai kansainvälisten maisteriohjelmien opiskelijoita, mikä ei ol-lut tarkoituksenmukaista, koska teemana oli Suomen po-liittinen kulttuuri. Tämän katsauksen kolmas ja neljäs kir-joittaja toimivat kurssikokeilun aikana sosiaalipsykologian oppiaineessa harjoittelijoina ja osallistuivat kurssin suun-nitteluun ja toteutukseen. Yhtenä kurssin toimintaperiaat-teena oli se, että kukaan opiskelija ei toimisi yksin ryhmän vetäjänä. Kun kurssin kesken jättämissä ja muita poissa-oloja kuitenkin ilmaantui odotettua enemmän, harjoittele-ja osallistui osaan opintopiiritapaamisista ja toimi avusta-vana opintopiirin vetäjänä.

MOOCin opintopiireistä tiedottaminen ja osallistujien rekrytointi osoittautuivat myös haasteelliseksi. Turvapai-kanhakijoiden tavoittaminen ei ollut helppoa. Järjestöillä oli jo omat toimintansa turvapaikanhakijoille. Viranomai-set katsoivat, etteivät voi tiedottaa kurssista vastaanotto-keskuksiin. Toisaalta vastaanottokeskukset saivat paljon yhteydenottoja eri tahoilta, eikä niillä ollut riittävästi re-surseja uusille yhteistyömuodoille. Lopulta saimme yh-teistyökumppaniksemme *Startup Refugeesin* – Riku Ranta-lan ja Tunna Milonoffin vuonna 2015 perustaman yksityi-sen vapaaehtoisverkoston, jonka pyrkimys on tukea turva-paikanhakijoiden yrittäjyyttä, työllistymistä ja ammattitai-toa (*Startup Refugees*).

Startup Refugeesin henkilökunta jakoi oppiaineessa laa-timaamme kurssimainosta sopiviksi katsomilleen turva-paikanhakija- ja maahanmuuttajakontakteilleen. Rekry-toinnissa oli otettava huomioon, että turvapaikanhakijoi-den tilanteet muuttuvat usein nopeasti, ja sitoutuminen johonkin toimintaan reilusti etukäteen saattaa olla hanka-laa. Osittain tästä sekä Startup Refugeesin henkilökunnan kiireisyydestä johtuen turvapaikanhakijoiden rekrytointi jätettiin hyvin lähelle opintopiiritapaamisten alkamisajan-kohtaa, mikä aiheutti haasteita kurssin käytännönjärjes-telyjen, kuten tilavarausten tekemisen ja sosiaalipsykolo-gian opiskelijoiden ajan tasalla pitämisen suhteen. Opiske-lijat joutuivat näin ollen sietämään epätietoisuutta muun muassa siitä, kuinka ison ryhmän ohjaamiseen heidän on varauduttava ja millaiset tilat heillä on käytettävissään. Myös opintopiireihin ilmoittautuneiden tiedotus kurssin tarkemmista aikatauluista jäi käytännön haasteista joh-tuen viime hetkelle.

Turvapaikanhakijat vaikuttivat joka tapauksessa olevan kiinnostuneita tämän kaltaisesta opintopiiritoinnasta. Startup Refugees kontaktoi 34 maahanmuuttajaa, joista 24 ilmoittautui verkkolomakkeen kautta mukaan. Muuta-ma perui ilmoittautumisensa myöhemmin päällekkäisen suomen kielen kurssin, paikkakunnan siirron tai muun syyn takia. Osa osallistujista lakkasi käymästä opintopi-reissä syytä ilmoittamatta, ja osa kävi tapaamisissa varsin epäsäännöllisesti. Kuitenkin joka ryhmässä oli myös sellaisia, jotka olivat aina tai lähes aina läsnä. Kurssin päättyessä useampi opintopiiriin osallistunut lähetti kii-toksia ja kertoi oppineensa paljon ja viihtyneensä hyvin. Opiskelumateriaalia oli kuuleman mukaan jaettu opinto-piirien ulkopuolisillekin ystäville.

Opintopiireihin osallistuneiden turvapaikanhakijoiden englannin kielen taidot vaihtelivat aivan alkeistasosta lä-hes natiivipuhujan taitoihin. Vaikka vaihteleva kielitaidon taso vaikeutti opetuksen suunnittelua kaikkia parhaiten palvelevaksi, ei se lopulta ollut merkittävä ongelma. Ta-paamisissa vallitsi solidaarinen ilmapiiri, kun englantia parhaiten osaava tulkkasi muille osallistujille vaikeaselkoi-sempia kohtia. Tällaisessa oppimismuodossa, jossa ei an-neta opintopisteitä, voisikin ehkä jättää osallistujien pää-tettäväksi, onko heidän englantinsa tarpeeksi hyvä, eikä asettaa turhan tiukkoja lähtövaatimuksia. Eniten opinto-piiristä hyötyvät saattavat nimittäin olla juuri niitä, joilla on huonoin englanti ja näin ollen mahdollisesti vähem-män kontakteja suomalaisen yhteiskuntaan. Toiminnan laajetessa kannattaa kuitenkin vielä harkita tulisiko kieli-tasoa – tai esimerkiksi sitä tähtääkö yliopistolliseen opin-tosuoritukseen – harkita opintopiirien muodostamiskritee-rinä. Opintopiiriin osallistumisesta ei siis saanut opintopis-teitä. Mikäli MOOCin halusi suorittaa yliopistollisena opin-tona, se tuli tehdä ilmoittautumalla erikseen Avoimeen yliopistoon ja tekemällä kaikki vaaditut suorituksen osat.

Toiminnan vahvuuksia

Oppiminen vuorovaikutteisessa monikulttuurisessa ympä-ristössä on eri asia kuin monikulttuurisuudesta lukeminen, sillä ihmisten kohtaaminen tuo ihmisyyden ja erilaiset ko-kemukset ja näkemykset konkreettisesti esille. Opintopiiri-

läiset voivat olla tai heistä voi tulla ”sisäryhmäläisiä”, joiden toivoo saavan mahdollisimman mukavan kokemuksen ja oppivan paljon. Tutkinto-opiskelijoille tämä kurssi saattoi myös olla ensimmäinen henkilökohtainen kontakti turvapaikanhakijoihin, ja aikana jolloin maahanmuuttajiin kohdistuva diskurssi on kärjistynyt ja vihapuhe lisääntynyt, ovat tällaiset kontaktit – lyhyetkin – tärkeitä.

Omasta kulttuurista opettaminen ja sen vertailu erilaisiin yhteiskuntarakenteisiin sekä kulttuurisiin ympäristöihin voi myös antaa perspektiiviä omaan yhteiskuntaan ja johtaa hahmottamaan sitä uudella tavalla. Kulttuurien välinen vuorovaikutus on yksi sosiaalipsykologien ydinosaamisalueista ja onkin arvokasta, jos sitä pääsee opinnoissaan edes hieman kokemaan käytännössä, joko opiskelijavaihdon tai tämän kaltaisten kurssien muodossa.

Mitä seuraavaksi

Tutkinto-opiskelijoiden kurssipalautteessa vahvuuksina pidettiin sitä, että kurssi yhdisti teoriaa ja käytäntöä. Myös valmiiden videoiden käyttöä pienryhmäopetuksen pohjana pidettiin hyvänä, samoin videoiden faktapohjainen neutraalius sai kiitosta. Monille opiskelijoille kurssi antoi ensikosketuksen turvapaikanhakijoihin sekä palveluoppimisen konseptiin, jota pidettiin kiinnostavana. Hyvää oli erityisesti se, että kurssilla pääsi soveltamaan opittua todellisen maailman ongelmiin, oppiminen käytännön toiminnan kautta sekä se, että kurssi sisälsi paljon itsenäisyyttä ja vapautta organisoida ja toteuttaa toimintaa. Tältä osin kurssin tavoitteet siis näyttivät toteutuvan. Kurssin kansainvälisyyttä pidettiin myös vahvuutena.

Kurssille puolestaan toivottiin lisää teorialuentoja erityisesti palveluoppimisesta. Käytännön toteutus olisi saanut olla tehokkaampaa ja sujuvampaa, esimerkiksi tapaamispaikkojen ja osallistujien tietäminen etukäteen olisi toivottavaa. Opiskelijat kaipasivat myös enemmän täsmällistä opetusta opettamisesta sekä ohjattavan opintopiirin toimintaan liittyvää luennointia. Lisäksi selvempi sosiaalipsykologien teorioiden näkökulman esiintuominen valmistelemaan vaiheen luennoissa olisi tukenut oppimista. Enemmän kaivattiin myös pienryhmien välistä kanssakäymistä. Kurssille olisi sen aihepiiristä johtuen suotavaa saada enemmän suomalaisia opiskelijoita mukaan.

Kaikkien palautteeseen vastanneiden opiskelijoiden mielestä opintopisteiden ja työn määrän keskinäinen suhde oli hyvä, mutta kurssilla oli myös enemmän työtä kuin mitä he olivat odottaneet. Kurssin yllätyksellinen työläys näkyi kurssin keskeyttämisessä: kun suomen kieltä hallitseville oli tarjolla muitakin kursseja, he ilmeisesti valitsivat mieluummin niitä. Käteen jäävät opetukset olivat vastaajilla laajoja ja moneen sovellettavissa, eli siltä osin kurssi onnistui luomaan merkittävän kokemuksen yliopiston ulkopuolisen elämän, työelämän ja henkilökohtaisten kokemusten linkittymisestä teoreettiseen viitekehykseen.

Kurssin suunnittelulle ei ollut valmista mallia, jota seurata, mikä asetti haasteita, mutta samalla kurssi oli juuri uutena toimintamuotona kiinnostava kehitettävä. Koska kurssi oli paitsi uusi, myös moniulotteinen, (yliopisto-opiskelijat oppimassa ja ohjaamassa sekä turvapaikanhakijat osallistumassa ja oppimassa), niin sen toteuttaminen

sisälsi luonnollisesti monenlaista riskinottoa. Esimerkiksi mikäli turvapaikanhakijoita ei olisi saatu mukaan, tutkinto-opiskelijoille olisi kuitenkin pitänyt järjestää korvaava kurssi.

Palautteen ja kokemusten perusteella kurssilla on useita kehittämiskohteita. Ensinnäkin, aikataulutusta tulee kehittää. Kurssille tarjolla oleva aika oli liian lyhyt teoriapohjan vahvistamiseen kurssin varsinaisesta substanssista (palveluoppiminen) sillä käytännön työtä valaisevaa teoriaa ja opetusta tarvittiin runsaasti (esim. pienryhmät, roolit ja toiminta sekä oppiminen ja sen teorit). Kyse on myös siitä, kuinka rajatulle ja taustaltaan homogeeniselle ryhmälle kurssia halutaan tarjota. Myös MOOC-aineiston opetuksen tutkinto-opiskelijoille olisi tarvittu enemmän aikaa: kurssin aikataulu oli tehty oletuksella osallistujien suomalaisen yhteiskunnan perustuntemuksesta, mikä osoitautui liian optimistiseksi. Toiseksi, opintopiirien opiskelijoiden sitoutuneisuuden taso vaihteli ja samoin se, millaisen aukon poissaolot tai keskeyttämiset jättivät pienryhmään. Moni turvapaikanhakija jäi pois syytä ilmoittamatta tai osallistui epäsäännöllisesti. Yleensä kuitenkin joka ryhmässä oli osallistujia, jotka olivat aina läsnä. Turvapaikanhakijoita informoitiin kurssin luonteesta ja hyödyistä sekä mahdollisuudesta saada opintopisteitä Avoimen yliopiston kautta, mutta tätä tiedotusta olisi syytä lisätä ja painottaa säännöllisen osallistumisen merkitystä opintopiiritöinnille. Kurssin opintopiirit kannattaisi jatkossa ehkä aloittaa suomalaisista arvoista sekä kulttuurin uskonnollisista osista, sillä näissä suomalaiset olot eroavat opintopiireihin osallistuvien turvapaikanhakijoiden kokemusten mukaan eniten lähtömaiden kulttuureista.

Tutkinto-opiskelijoista kaikki keskeyttäneet olivat suomalaisia. Kurssin alussa tulisikin selkeämmin tuoda esiin, että osallistuminen vaatii suunnitelmallisuutta, sitoutumista sekä vastuunottoa myös muiden osallistujien oppimisesta, ei vain omasta. Kurssilla voisi jatkossa olla koeaika, jolloin keskeytykset voivat olla mahdollisia, mieluummin ennen varsinaista pienryhmäohjausvaihetta.

Kaiken kaikkiaan yliopiston konkreettinen osallistuminen yhteiskunnallisesti ajankohtaisiin haasteisiin ja ylipäätään yhteiskunnan toimintaan on tervetullutta myös opetukseen. Ne eivät voi olla yliopiston pääasiallinen tehtävä tai opiskelumuoto, joka voisi korvata teoriapohjaista opetusta, vaan mahdollisuus vuoropuhelulle ja hyvä oppimistilaisuus tällaisesta toiminnasta kiinnostuneille opiskelijoille. Monilla tieteenaloilla, kuten sosiaalipsykologiassa, keskeinen opiskeltava aines myös luontevasti konkretisoituu, kun toimitaan yhteistyössä muun yhteiskunnan kanssa.

Suomen poliittinen kulttuuri ja järjestelmä koettiin tärkeäksi aiheeksi, josta osallistujat oppivat paljon olennaista tietoa, jota ilmeisesti ainakaan suurin osa heistä ei ollut vielä yli vuoden täällä oltuaan oppinut muualta. Jatkossa olisi kuitenkin mielenkiintoista toteuttaa saman konseptin mukaan kursseja myös perinteisellä sosiaalipsykologisella sisällöllä – esimerkiksi identiteetistä, luottamuksesta, sosiaalisista representaatioista, kulttuurieroista, arvoista, ennakkoluuloista ja vähemmistö-enemmistösuhteista keskustellen. Kun sosiaalipsykologian opiskelijat pääsisivät ohjaamaan oman tieteenalansa keskeisistä kysymyksistä

käytävää keskustelua, voisi tämä myös vahvistaa tehokkaasti heidän sosiaalipsykologista identiteettiään, kun taas politiikasta puhuttaessa opiskelijat saattavat kokea olevansa hieman vieraalla maaperällä – varsinkin jos mukaan sattuu politiikkaa korkeakoulutasolla opiskelleita maahanmuuttajia, kuten yhdessä opintopiirissä nyt tapahtui.

Yliopistoissa harjoitetaan jo nyt jonkin verran erityisesti sitä, että opiskelijat opettavat toisiaan. Opiskelijoille on kuitenkin aivan erityinen kokemus opettaa opintopiirissä oman tieteenalan ulkopuolisia oppijoita, jotka lisäksi tulevat toisesta kulttuurista. Paradoksaalisesti opiskellessa saattaa unohtua se, mitä on oppinut ja mitä kaikkea osaakaan, jos työskentelee lähinnä omien opiskelutoverien kanssa. Opettamalla oppimaansa muualtakin tuleville voi paremmin ymmärtää oman osaamisensa erityisyyden. Opiskelijoille voi olla myös erittäin motivoivaa, että he pääsevät tekemään jotain merkitykselliseksi kokemaansa ja ”oikeaan maailmaan” jäljen jättävää. On tärkeää ammatti-identiteetin kehittymiselle, että ei vain kirjoita esseitä ja lue tentteihin, vaan pääsee jo opiskeluaikana soveltamaan osaamistaan siellä, missä sitä tarvitaan. Kurssi toi esiin uudenlaisen kurssimuodon ja monikulttuurisen oppimisympäristön haasteita, mutta antoi myös tärkeitä työelämävalmiuksia. Nyt moni yliopisto-opiskelija jätti kuitenkin tämän mahdollisuuden käyttämättä.

Sittemmin Avoin yliopisto on ottanut vastuulleen MOOCin tarjoamisen osana opetustarjontaansa. Sosiaaliteiden opiskelijoille Community Involvement and Social Psychology -kurssi on tarjolla valtiotieteellisessä tiedekunnassa ainakin lukuvuonna 2017–2018. Kurssin kokemuksia ja sisältöjä tullaan hyödyntämään tulevaisuudessa myös osana Helsingin kaupungin kotouttamisohjelmaa, ja kurssin videoihin on suunnitteilla myös useita vähemmistökielisiä käännöksiä.

Anna-Maija Pirttilä-Backman on sosiaalipsykologian professori Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa, Anneli Portman työskentelee asiantuntijana Helsingin kaupungilla, Ella Lautaniemi ja Iina Gummerus ovat sosiaalipsykologian maisteriopiskelijoita Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa ja Liisa Myyry on töissä Helsingin yliopiston yliopistopedagogiikan keskuksessa.

LÄHTEET

- Felten, P. & Clayton, P.H. (2011). Service learning. *New Directions for Teaching and Learning*, 128, 75–84. DOI: 10.1002/tl.470.
- Forman, D. & Nyatanga, L. & Rich T. (2002). E-learning and educational diversity. *Nurse Education Today*, 22, 76–82.
- Gray, V.B., Galvan, C. & Donling, A. (2017). The integration of service-learning research into community nutrition course. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 45, (3), 257–271. DOI: 10.1111/fcsr.12199.
- Haski-Leventhal, D., Grönlund, H., Holmes, K., Meijs, L. C., Cnaan, R. A., Handy, F. & Pessi, A. B. (2010). Service-learning: Findings from a 14-nation study. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 22 (3), 161–179.
- Kangas, T. & Carver, E. (2017). *Helsingin yliopiston uraseurannat*. Urapalvelut, Helsingin yliopisto.
- Kolb, D. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Maahanmuuttovirasto (2016). *Turvapaikanhakijat 1.1.-31.12.2015*. Luettu 10.5.2017 http://www.migri.fi/download/64990_Tp-hakijat_2015.pdf.
- Rohleder, P., Bozalek, V., Carolissen, R., Leibowitz, B. & Swartz, L. (2008). Students' evaluations of the use of e-learning in a collaborative project between two South African universities. *Higher Education*, 56, 95–107.
- Ryan, M., & Ryan, M. (2013). Theorising a model for teaching and assessing reflective learning in higher education. *Higher Education Research & Development*, 32 (2), 244–257.
- Startup Refugees. *Startup Refugees FAQ*. Luettu 10.5.2017 <http://startuprefugees.com/faq/>.
- Zemsky, R. (2014). With a MOOC MOOC here and a MOOC MOOC there, here a MOOC, there a MOOC, everywhere a MOOC MOOC. *The Journal of General Education*, 63 (4), 2014, 237–243. DOI: 10.1353/jge.2014.0029.